

چه شد که کودکان کار به شورای چهارم آمدند

همه از آن‌ها حرف می‌زنند؛ سال‌هاست. می‌گویند باید مشکلشان را حل کرد، برایشان سرپناه درست کرد، غذا خرید، آموزش‌شان داد. از فعالان اجتماعی گرفته تا مسئولان سازمان بهزیستی و دیگر سازمان‌های دولتی، حالا سال‌هاست که برای کودکانی که کار و خیابان نام گرفته‌اند، نسخه می‌پیچند؛ کودکانی که هرچند وقت يك‌بار آماری درباره تعدادشان، وجود بیماری‌های مختلف در آن‌ها و آسیب‌های اجتماعی که با آن‌ها درگیرند، اعلام می‌شود.

در همه سال‌هایی که از آمدن کودکان به خیابان‌ها و کارگاه‌ها برای کار می‌گذرد، موضوعات مختلفی درباره آن‌ها مطرح بوده؛ از مشخص نبودن متولی برای رسیدگی به وضعیت‌شان تا چگونگی قانون‌گذاری برای آن‌ها. حالا اما بعد از مدت‌ها کشمکش درباره این‌که کدام سازمان از میان شهرداری، بهزیستی یا وزارت کار، متولی رسیدگی به این کودکان است، با روی کار آمدن دولت یازدهم و البته شورای چهارم شهر تهران، صداهاى تازه‌ای در این باره به گوش می‌رسد. در ماه‌های پایانی سال گذشته بود که شورای عالی کودکان کار و خیابان پس از هشت سال وقفه دوباره آغاز به کار کرد و در جلسات آن مقرر شد سازمان بهزیستی با همکاری شورای شهر، طرح ساماندهی کودکان کار و خیابان را تدوین کنند. تشکیل این شورا در جلسه هیأت وزیران در اوایل دولت نهم تصویب شد تا با مشارکت 13 دستگاه و سازمان اجرایی، وضعیت بی‌سامان کودکان کار و خیابان سامان یابد، ولی با گذشت هشت سال اجرایی نشد. اما حالا قرار است براساس آیین‌نامه ساماندهی کودکان خیابانی، مدیریت شهری، سازمان بهزیستی، نیروی انتظامی، وزارت دادگستری، وزارت بهداشت، وزارت تعاون، سازمان بیمه خدمات درمانی، صداوسیما، هلال‌احمر، کمیته امداد و آموزش و پرورش، نهادهای متولی رسیدگی به وضعیت کودکان کار باشند. حالا این کمیسیون اجتماعی و فرهنگی شورای چهارم شهر است که خلاف دوره‌های گذشته شورا، فعالیت درباره کودکان کار و خیابان در تهران را جدی‌تر دنبال می‌کند؛ کودکانی که مدیریت شهری و در رأس آن شهرداری، سال‌هاست یکی از متولیان‌شان شناخته شده‌اند. اعضای این کمیسیون و کمیته اجتماعی آن در چندماه گذشته سعی کرده‌اند این موضوع را در نطق‌های سخن شورا و گفت‌وگوهایشان با رسانه‌ها پیش از پیش اعلام کنند. فاطمه دانشور، رییس کمیته اجتماعی شورا یکی از آن‌هاست؛ کسی که در ابتدای ورودش به شورای شهر گفت برای حمایت از کودکان به شورا وارد شده و حالا هرچند وقت يك‌بار از وضعیت کودکان و به‌ویژه برنامه‌های مختلف برای کودکان کار

و خیابان می گوید. او اسفند سال گذشته بود که از تدوین سند جامع ساماندهی کودکان کار با همکاری سازمان بهزیستی خبر داد؛ سندی که البته هنوز تدوین نشده است. این عضو شورا درباره این سند و البته نقشی که شورای شهر در پیشبرد راه حل‌ها برای مشکلات موجود در حوزه کودکان کار می‌تواند داشته باشد، می‌گوید: «گاهی از زبان افرادی می‌شنویم که کودکان کار، کودکان عادی نیستند و سوذجو هستند اما موضوعی که وجود دارد این است که خلاف نظر این افراد که فکر می‌کنند بیشتر کودکان کار توسط باندهای سوذجو هدایت می‌شوند، درصد کمی از کودکان کار در این گروه‌ها فعالیت می‌کنند و بیشتر آن‌ها در سنین پایین، به دلیل فقر اقتصادی خانواده هایشان و مهاجرت‌های اجباری مجبور به کار هستند. از طرفی تعدادی از این کودکان هم هستند که توسط باندهای سوذجو فعالیت می‌کنند؛ بیشتر این کودکان بی‌هویتند. از طرف دیگر وضعیت گروهی از این کودکان که دارای سرپرست هستند بدتر است چون آن‌ها کودک آزاری هم می‌شوند.» این عضو کمیسیون اجتماعی و فرهنگی شورای شهر تهران از نقش شورا در ساماندهی وضعیت کودکان کار و برنامه‌هایی می‌گوید که در شورای شهر برای این کودکان در حال پیگیری است: «موضوع اساسی در این باره این است که این کودکان به دلیل فقر اقتصادی مجبور به کار می‌شوند؛ به همین دلیل از همان ابتدا که در کمیته اجتماعی و کمیسیون اجتماعی شورا شروع

به برنامه‌ریزی درباره آن‌ها کردیم، تصمیم گرفتیم روی بحث مستمری آن‌ها هم متمرکز شویم و به همین دلیل تصمیم نهایی در این باره این است که به زودی مستمری ماهیانه به این کودکان داده شود تا مشکلی برای ادامه تحصیل و زندگی نداشته باشند.» او ادامه می‌دهد: «قرار است طرح ساماندهی کودکان کار و خیابان در شهر تهران به زودی اجرا شود؛ این طرح با همکاری اتاق بازرگانی، سازمان رفاه خدمات شهری و همچنین شهرداران مناطق اجرا می‌شود. از طرف دیگر در امضای تفاهم‌نامه شهرداری و اتاق بازرگانی، تسهیلات ویژه‌ای برای کودکان کار و خیابانی در نظر گرفته شده است؛ ضمن این‌که به زودی 15 سرای کار و زندگی برای معتادان بهبود یافته در شهر راه‌اندازی می‌شود. از نظر من، شهرداری به عنوان یک نهاد عمومی و حمایتی که توسعه اجتماعی را شعار خود قرار داده است باید پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی را با حمایت از رییس کمیته اجتماعی شورا از برنامه‌های خود قرار دهد.» NGOهای فعال در این زمینه در صدر نگاه شورای چهارم به موضوعات اجتماعی و از جمله موضوع زندگی کودکان در شهر تهران می‌گوید: «یکی از برنامه‌های شورای چهارم، توجه ویژه به موضوعات اجتماعی و حل مشکلات در این بخش است و برای همین هم در این زمینه اجرای طرح مسئولیت اجتماعی در دستور کار قرار گرفته است. با تحقیقات انجام شده کودکان کار و خیابان به دلایل مختلف از جمله فقر و تأمین هزینه‌های زندگی به سطح شهر می‌آیند و در این زمینه قرار است طرح مسئولیت اجتماعی با همکاری شرکت‌های اقتصادی اجرا شود به طوری که قرار است قسمتی از هزینه‌های زندگی کودکان کار و خیابان در قالب طرح مسئولیت اجتماعی و از طریق شرکت‌های اقتصادی تأمین شود.» او ادامه می‌دهد: «از طرف دیگر قرار است به زودی 10 مرکز نگهداری کودکان کار و خیابان در محلات پرتراکم تهران افتتاح شود. او پیش از این هم در گفت‌وگویی درباره برنامه‌های شورای چهارم برای کودکان کار و پیگیری‌هایی در این باره انجام داده، گفته است: «در این فرصت تنها توانستیم آمار و اطلاعات جمع‌آوری کنیم و یک تسلط در اتفاقاتی که در شهرداری افتاده داشته باشیم؛ یعنی، کجاییم و کجا می‌خواهیم برویم؟ دیدم در بحث کارتن‌خواب‌ها و برنامه شهرداری، به لحاظ یکسری مشکلات قانونی خیلی کودکان کارتن‌خواب را شهرداری ساماندهی نمی‌کند و بزرگسالان را جمع می‌کند و ما سامان‌سرای

ویژه اختصاصی کودکان نداریم. من خیلی حرف زدم و برنامه دادم و بودجه بالاخره اختصاص داده شده تا سامان‌سرا به صورت اختصاصی برای کودکان داشته باشیم و آن‌ها را در سال جاری جمع‌آوری کنیم. همچنین، بحث نوسازی ساختمان‌هایی که انجمن‌های کودکان کار می‌کنند را دنبال کردم. ساختمان‌ها فرسوده است و در سال جاری، فضاها نوسازی می‌شود و قرار است شهرداری فضای بیشتری در اختیارشان قرار دهد. فراخوان زدم تا متخصصان حوزه علوم اجتماعی را در

کارگروه زیرمجموعه کمیته اجتماعی تشکیل بدهم و فعالان نظرشان را بگویند که برنامه‌ها براساس نظر آن‌ها باشد. موضوع دیگر هم این‌که مهم‌ترین مشکل در بخش کودکان، نبود هماهنگی بین‌بخشی است. تأمین اجتماعی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان و سازمان‌های مردم‌نهاد با یکدیگر همکاری ندارند. هیچ‌وقت شورایی تشکیل

نداده‌اند تا مسائل کودکان را جلو ببرند. در سیاست‌های کل کشور موضوع کودک دیده نمی‌شود و به‌همین دلیل، برایش برنامه‌ریزی هم نمی‌شود. کلمه کودک کمتر به‌کار رفته است. تمام این‌ها باعث می‌شود به برنامه‌ریزی کم‌توجهی کنند. «اما این فقط فاطمه دانشور نیست که در روزهایی که از شروع به کار شورای چهارم شهر تهران می‌گذرد، به‌طور جدی‌تری موضوع زندگی کودکان در تهران و به‌ویژه کودکان فقیر و کارگر را دنبال می‌کند. مجتبی شاکری، عضو کمیسیون اجتماعی و فرهنگی شورا هم یکی از آن‌هاست. او درباره این کودکان می‌گوید: «سال‌هاست که درباره این کودکان و نقشی که دستگاه‌های مختلف می‌توانند برای آن‌ها ایفا کنند صحبت می‌شود؛ ولی کمتر کاری برای آن‌ها شده است. یکی از دلایل این موضوع، کم‌کاری کسانی که طبق قانون متولی رسیدگی به وضعیت آن‌ها شناخته شده‌اند و ورود نکردن تعداد دیگری از دستگاه‌ها به این موضوع است. این یک واقعیت است که در این حوزه، دستگاه‌های زیادی حضور دارند اما وجود نداشتن انسجام اجتماعی باعث به‌وجود آمدن مشکلاتی در این بخش شده است. ما می‌بینیم که در روزهای پایانی سال، تعداد کودکان کار و خیابانی افزایش می‌یابد و برای جلوگیری از این مسأله باید دستگاه‌ها وظایف خود را انجام دهند. «او ادامه می‌دهد: «من فکر می‌کنم که دیگر وقت آن است نگاه‌ها درباره این موضوع کمی عوض شود و برنامه‌ها هم روزآمدتر شوند. شاید شورای شهر تا به حال جایی بوده که کار کمتری درحوزه کودکان کار در آن انجام شده یا حتی صحبتی در این باره در آن شده است. اما خوشبختانه با روی کار آمدن شورای چهارم و تخصصی‌تر شدن کمیسیون‌ها، در حوزه اجتماعی شهر تهران هم در حال تخصصی‌تر عمل کردن هستیم و به‌همین دلیل ما اعلام می‌کنیم شورای شهر و شهرداری تهران آمادگی لازم را برای حمایت از اقدامات سازمان بهزیستی و برنامه‌ریزی و همکاری برای بهبود وضعیت موجود این کودکان را دارند؛ اگرچه باید اعتبارات لازم برای حوزه اجتماعی و فرهنگی شهر هم پیش‌بینی شود. «غیر از او، عبدالمقیم ناصحی، رییس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر تهران هم برای بهبود وضعیت کودکان کار در تهران، بی‌برنامه به نظر نمی‌رسد. همین چند وقت پیش بود که او گفت شرم مانع از بیان آسیب‌های اجتماعی کودکان کار است: کودکان کار علاوه بر سختی کار با آسیب‌هایی در کنار کار

مواجهند که نمی‌توان آن‌ها را به‌دلیل داشتن شرم بر زبان آورد. «او اقدام شهرداری تهران را برای کودکان در هفته رستوان‌گردی خوب دانست و گفت: «پذیرایی کردن از کودکان کار و خیابانی، کار خوبی است اما کافی نیست. بحث کودکان کار، کودکان خیابانی و کودکان در خیابان سه مقوله جداسست و باید برای همه آن‌ها به‌صورت جداگانه‌ای برنامه‌ریزی کرد. «رییس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر تهران، با بیان این‌که برای ساماندهی کودکان کار و خیابانی باید دولت هم به صحنه بیاید، گفت: «این کودکان یا خانواده‌ای ندارند یا خانواده‌هایشان تسلطی به آن‌ها ندارند و نگهداری صحیحی از آن‌ها صورت نمی‌گیرد. این کودکان به‌دلیل کارهای سختی که انجام می‌دهند، جوانی نمی‌بینند و در همان کودکی پیر می‌شوند. آن‌ها علاوه بر سختی کار با آسیب‌های دیگری در کنار کار مواجه‌اند که از بیان آن شرم‌منده‌ام. شغل‌های کاذبی که این کودکان دارند توسط اشخاص خاص تعبیه و مدیریت می‌شود و باید در ساماندهی کودکان کار و

خیابانی به آن توجه کرد. پذیرایی از این کودکان در روز مشخص و در مکان‌های لوکس کار بدی نیست اما باید برای حل مشکلات آن‌ها چاره اساسی پیدا کرد. «یکی از اقداماتی که در چند هفته گذشته با همکاری کمیته اجتماعی شورای شهر تهران انجام شده، امضای تفاهم‌نامه‌ای بین شهرداری تهران و اتاق بازرگانی برای مشارکت دادن بخش خصوصی در حل چالش‌های

اجتماعی است. یکی از آن‌ها، کار کودک است. براساس این تفاهم‌نامه بخش خصوصی از يك سو

كودك را به كار نمى‌گيرد و از سوى ديگر، بسته‌هاى حمايتى را تأمين خواهد كرد. آن‌طور كه اعضاى اين كميته مى‌گويند، براى مثال يك شركت ملزم به پرداخت اجاره يا هزينه تحصيل 100 يا هزار كودك شود. دانشور، عضو كميسيون فرهنگى و اجتماعى شوراي شهر تهران البته تا به حال پيشنهادهاي ديگرى را هم در اين باره به اعضاى شورا داده است. همين چند وقت پيش بود كه او در جلسه علنى شورا به اعضا پيشنهاده كرد كه به جاي اين كه منابع مالى به‌طور مساوى به تمام مناطق شهر تهران اختصاص يابد در ارتباط با كودكان كار منابع مالى به‌طور خاص به مكان‌هاى اختصاص داده شود كه در اين زمينه با چالش بيشتري مواجهند؛ چرا كه «به‌طور مثال منطقه يك در زمينه اختصاص منابع مالى كودكان كار با مازاد اعتبار مواجه خواهد شد. » او از طرف ديگر از اعضاى شورا خواسته است كه وزير تعاون كار و رفاه اجتماعى به صحن شوراي شهر فراخوانده شود و در ارتباط با ممنوعيت كار كودكان در بازار، تصميم‌گيرى شود. به گفته او كميته اجتماعى شوراي چهارم در حال تدوين چند طرح بنيادى در حوزه مسائل اجتماعى است؛ طرح‌هاى كه در آنها شرايطى براى حمايت از فعاليت نهادهاي مردمى، غير دولتى و داوطلبانه پيش‌بيني شده است.